

Janikovszky Éva

Janikovszky Éva 1926-ban született Szegeden. 1944–48 között a szegedi egyetemen filozófiát, néprajzot, magyar és német irodalmat hallgatott, 1948-tól Budapesten filozófiát, pszichológiát és szociológiát tanult. 1950-ben tanári oklevelet szerzett. Első munkahelye a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban volt, 1953-ban az Ifjúsági (később Móra) Kiadó lektora, 1964-ben főszerkesztője lett. A Móra Kiadónál dolgozott nyugdíjba vonulásáig, 1987-ig, de azután is a kiadó munkatársa maradt, később igazgatósági tagja lett. Az IBBY magyar bizottságának 1978-as megalakulásától 1995-ig elnöke volt. 1996-ban választották az Írószövetség Gyermekirodalmi Szakosztályának elnökévé. Első könyve 1957-ben jelent meg, pályája során több mint harminc könyvet írt, műveit harmincöt nyelvre fordították le. Dolgozott hetilapoknak, folyóiratoknak, írt filmforgatókönyvet, gyakran szerepelt a televízióban, rádióban. Több könyvéből készült rajzfilm, tévéjáték. Hosszan tartó betegség után 2003. július 14-én hunyt el.

„Apukám sokszor mondja nekem, hogy vigyázz, mert kihozol a sodromból. De mindig későn szól, mert olyankor már kint van.”

Ezekről a sorokról minden tíz éven felüli magyar olvasónak Janikovszky Éva és az ő könyvei jutnak eszébe. Írásait fenntartás és korhatár nélkül szeretik, gyerekek generációi nőttek fel rajtuk. Állandó témája a felnőtt-gyerek kapcsolat, a mindennapi élet – sajátosan mindennapi élményeivel és konfliktusaival. Hangja és ábrázolásmódja olyan írói világot teremtett, amely másokéval összetéveszthetetlen, egyedülálló a magyar irodalomban, sőt a kortárs világirodalomban is megelőzte korát, mivel leszámolt a „tekintélyelvű”, felnőtt szemléletű írással. Írástechnikájának egyik jellemzője a nézőpont állandó váltogatása. Írjon bármiről, nála az éremnek valóban mindig két oldala van. Ez humorának egyik forrása. Például ha egy kisgyerek perspektívájából mesél arról, minek örül, rögtön utána elmeséli azt is, hogy ennek az anyukája miért nem örül ugyanennyire. Ez a fajta kettősség, a maga rövid, tömör mondataival roppant mulatságos és persze mindnyájunk számára ismerős helyzeteket villant fel, s a két világ konfliktusait ironikus megvilágításba helyezi.

A másik humorforrás az, hogy az író hitelesen szól akár egy óvodás, akár kisiskolás, akár egy kamasz gyerek hangján. A felnőtt olvasó lépten-nyomon szembesül azzal, milyen mulatságosak a gyerek szájából a nap mint nap elhangzó felnőttmondatok, mint „Felelj szépen, ha kérdeznek!”, vagy „Gyere csak ide, kisfiam, beszélni akarok veled!” Ugyanígy hiteles Janikovszky Éva hangja, ha egy felnőtt, mondjuk a szomszédasszony vagy a nagymama hangján szól. Késői műveiben, a jobbra felnőtteknek szánt rövid írásokban saját hangján szól.

Humorának leggazdagabb – mert a mindennapi magyar nyelvből merített – forrása a már-már szólássá merevülő „felnőtbtölcösségek”, közhelyek fejre állítása. Az író a kiválasztott fordulatot nem csak a gyerek szájába adja, de szó szerint is veszi, így a közhely automatikusan viccé, helyenként már-már abszurdává válik. Hogyne válna: hiszen a felnőtt nem vár választ például arra a szónoki kérdésre, hogy „...mondd, édes fiam, mire használod te a fejedet.” Ám a kamasz „komolyan veszi”, és megválaszolja: „...azzal szoktam fejelni, azon növeszttem a hajamat, és azon van a fülem is, amit mozgatni tudok.”

Ironikus, ám mindig szeretetteljes „közhelytechnikáját” olvasva minden olvasó magára ismerhet: Janikovszky Éva ugyanis mestere volt a modellszerű helyzetek felvázolásának. Ebben méltó alkotótársa is akadt: Réber László grafikus, aki egyetlen vonallal rajzolta meg, amit az író kevés szóval leírt.

Janikovszky Éva könyveinek témái, hangja és humora szerte a világon értő olvasókra talált, nem véletlen, hogy műveit harmincöt nyelvre fordították le, és mindenütt sikert arattak.

Főbb irodalmi díjai:

- 1973 Deutscher Jugendbuchpreis (NSZK)
- Az Év Gyermekkönyve „Ha én felnőtt volnék” című művéért
- 1977 József Attila-díj
- 1979 Ifjúsági díj
- 1986 Gyermekért díj
- 1988 Mosolyrend lovagja (Lengyelország)
- 1990 Greve-díj
- 1993 Budapestért díj (1993)
- 1994 Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének gyermekirodalmi díja
- 1996 Magyar Köztársasági Érdemrend Tiszti Keresztje
- 2001 Móra-díj
- 2002 Szent Imre-díj
- 2003 Kossuth-díj

Janikovszky Éva könyvei *gyerekeknek*

Szalmaláng

A regény hősnője a tizenhat éves Palócz Vera, akiben túltengenek az érzelmek. Először életre-halálra beleszeret a Peer Gyntöt játszó Iharosba, aztán még halálosabban Kolozs Jánosba, a karmesterbe. És küldi a leveleket Kolozs Jánosnak, aki egyáltalán nem karmester. A kamasz lány édesapja döbbenetén figyeli lánya érzelmi hullámzásait, és tőle telhetően igyekszik megérteni Verát, aki a szemei előtt válik kislányból nővé.

Aranyeső

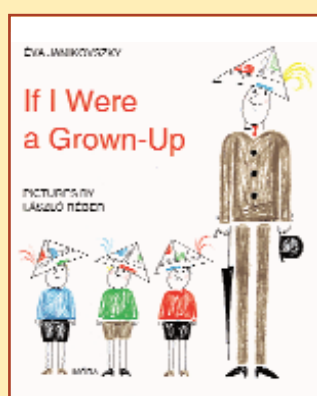
A klasszikus lányregény az 1960-as években játszódik Budapesten. Főszereplője a tizenkilenc éves Burián Ágnes, akit nagy csalódás ér: nem veszik fel az egyetemre. Némi búslakodás után úgy dönt, beleveti magát az élet sűrűjébe, és nővérként fog dolgozni egy kórházban. A történet nemcsak egy fiatal lány portréja, hanem egy korszaké és a korabeli fővárosé is. A könyv számos külföldi kiadást élt meg.

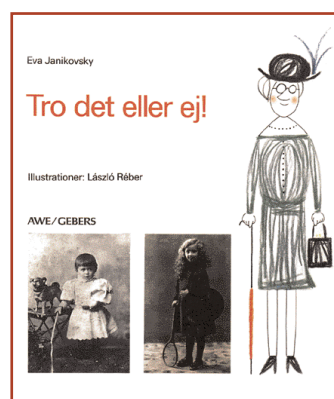
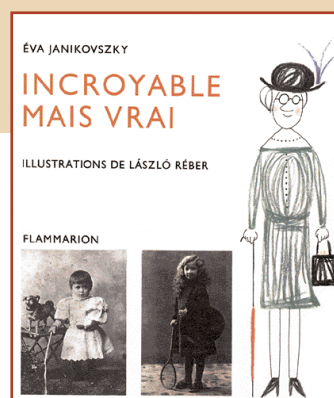
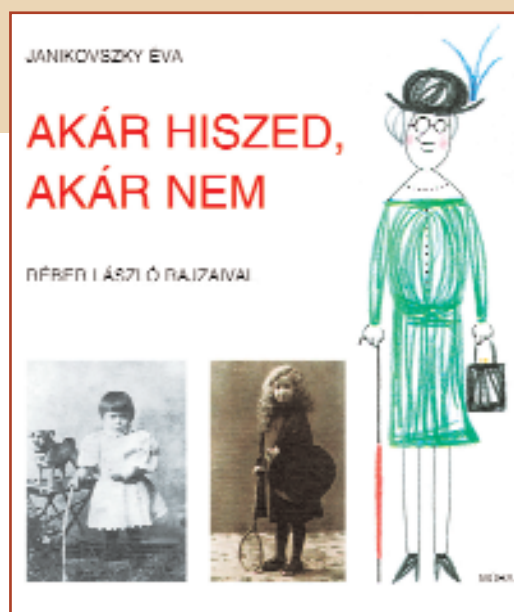
Kire ütött ez a gyerek?

„Amíg kicsi voltam és okos és kedves és szép, mindig tudták, hogy kire hasonlítok. Amióta nagy vagyok és ütődött és nyegle és idétlen, csak ülnek és sóhajtoznak, hogy kire ütött ez a gyerek.” A könyv főhősnének panasa minden korosztálynak ismerős: jót derülhet rajta az éppen kamaszkorát élő olvasó, éppúgy, mint a kamasz fiait-lányait nevelő szülő. A könyv rajzait Réber László készítette.

„Addig örülj, amíg gyerek vagy!” – szeretik mondogatni a felnőttek. Pedig minden gyerek tudja, hogy felnőttnek lenni sokkal jobb! A felnőtt ugyanis azt csinál, amit akar, a gyerekek pedig azt kell csinálnia, amit a felnőtt akar. A könyv egyetlen hosszú gyermekmonológ, amely megjelenésekor fergeteges hazai sikert aratott, és nemzetközi hírnevet szerzett az íróőőnek és szerzőtársának, Réber László grafikusnak.

Akár hiszed, akár nem

A könyv gyermek főhőse azt próbálja elmagyarázni húgának, Micikének, hogy a világ már akkor is létezett, amikor ő még meg sem született. Sőt mindenki volt gyerek, és mindenkinek van apukája meg anyukája, és szerencsés esetben mindenkinek van gyereke, tehát az, hogy ki kinek a gyereke, teljesen relatív. A könyvet régi fényképek és Réber László rajzai illusztrálják.

Velem mindig történik valami

„Amikor apukám azt mondja, hogy gyere csak ide, kisfiam, beszélni akarok veled, akkor már biztos, hogy baj van. Mert ha nincs baj, akkor nem mondja, hogy beszél-ni akar velem, hanem mindjárt beszél.” Az író gyermekmonológja ezúttal is Daniról, Boriról és a szüleikről szól, és ismét a felnőttek nevetséges frázisait veszi célba. A könyv grafikáit Réber László készítette.

Égigérő fű

A regény főhőse, Misu attól tart, hogy a nyári szünet, amit Dezső bácsinál és Poldi néninél fog eltölteni, rettentően unalmas lesz. De talán még sosem tévedett ekkorát! Dezső bácsiék ódon háza számos titkot rejt, a környéken pedig csak úgy nyüzsögnek a különös figurák, élükön a rejtélyes szenesemberrel és Síróbabával, akit valójában Piroskának hívnak. A könyvből 1979-ben nagy sikerű tévéfilm készült.

A nagy zuhé

Ketten várakoznak az autóbusz-megállóban: Bill Danilovics MacKonov, az úrhajós és feltaláló, valamint Fehér Szarvas Fia, aki nevével ellentétben kislány, mégpedig vérbeli indián. A haját befőttesgumival fogja össze, és egy icipicit tud varázsolni. Amíg ott ácsorognak a buszra várva, elered az eső. És ők ketten a zuhogó esőben beszélgetni kezdenek. Egy találmányról, ami olyan, mint az esernyő, de oldala is van meg alja is, és ki lehet nézni belőle, meg be is lehet menni. Hát nem eredeti? A könyvet Réber László illusztrálta.

Cvikkedli

Az író utolsó, gyerekeknek szóló könyve ismét Daniról szól, aki a régi családi képeket őrző fadobozban talál egy ismeretlen fényképet, amely egy kalapos, cvikkeres, szivarozó bácsit ábrázol. Dani nyomozni kezd a bácsi után, akit Cvikkedlinek nevez el. A mulatságos regényt különösen azoknak a gyerekeknek ajánljuk, akik nemrég tanultak meg olvasni. A könyv illusztrátora Réber László.

Felelj szépen, ha kérdeznek!

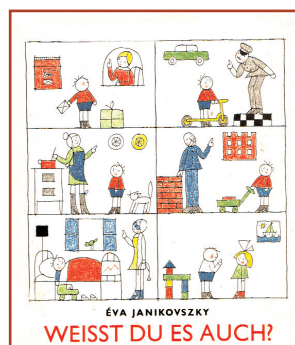
"Amíg kicsi voltam, könnyű volt szépen felelni... Amióta nagy vagyok... sokszor nem tudom, hogy mit feleljek... És ha majd én leszek felnőtt, úgy fogok kérdezni a gyerekektől, hogy sose kelljen rájuk szólnom, felelj szépen, ha kérdeznek" A könyv rajzait Réber László készítette.

Jó nekem!

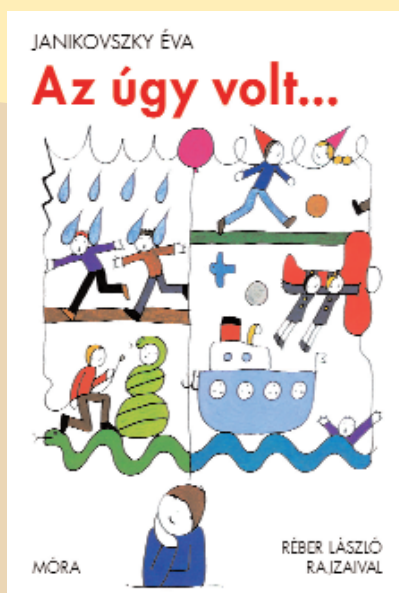
„Én azt szeretném, ha mindenki örülne: anyukám is, apukám is, nagymamám is, nagypapám is, Micike is, a kistestvérem, meg én is. De sajnos nem örül mindenki mindig. Még én se.” A történetet, amelyet az író kedvenc műfájában, játékos gyermekmonológban mond el, Réber László illusztrációi teszik teljessé.

Te is tudod?

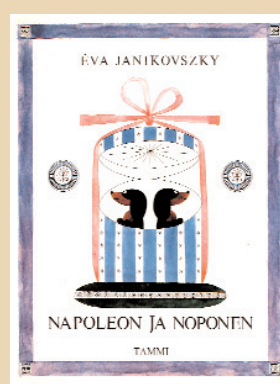
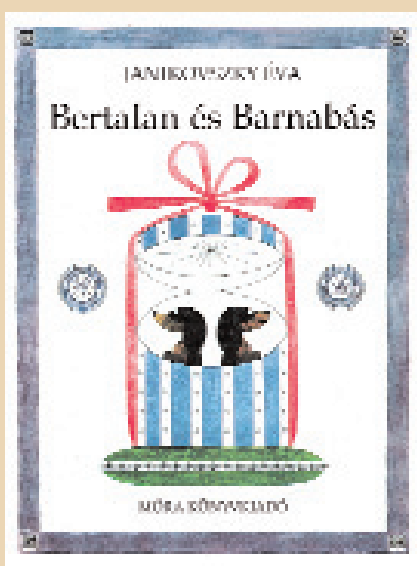
Miért nem játszik velem senki? – szomorkodik a könyv főhőse, de hamarosan megvigasztalódik, mert a felnőttek elmagyarázzák neki, ki mit csinál egész nap. Apránként megtudja, hogy anyukája postás, apukája rendőr, nagypapája pedig darukezelő. Te is tudod? – kérdi a szerző, és az óvodás korú „olvasó” is megtudja a könyv végére, mit csinál a rendőr, a postás, a darukezelő.

Az úgy volt...

„Az úgy volt, hogy amikor hazajöttem a táborból, itthon mindenki nekem esett, hogy na mi újság, mi volt, hogy volt, meséljek már. Én általában tudom, hogy mi újság, csak nem szeretem, ha folyton kérdik. Ezért mondtam, hogy semmi.” Ebben a könyvben az író nő tükröt tart mindannyiunk elé, akik sok mindenben elgondolkodunk, sok mindenről tudjuk, hogy mi az újság, de azt válaszoljuk: „Semmi.” Réber László nagyszerű rajzai humorukkal a kamaszlét komikumát és líráját teszik még érthetőbbé, szeretetre méltóvá.

Bertalan és Barnabás

A könyv főszereplői dakszliikrek, akik boldogan élnek Borbála néni és Boldizsár bácsi levendulaszagú kertjében. Gazdáik szinte úgy szeretik őket, mintha az unokáik volnának. Csak az a baj, hogy a dakszliikrek egy dologban nagyon emlékeztetnek az emberikre: a megtévesztésig hasonlítanak, és ezért gazdáik időnként össze is keverik őket. Szerencsére ez az áldatlan állapot a könyv végére megváltozik. A könyvet Réber László illusztrálta.

JANIKOVSKY ÉVA

MÁR MEGINT

RÉBER LÁSZLÓ RAJZAIVAL

MÓRA

ÉVA JANIKOVSKY

O, ALWEER

MET TEKENINGEN VAN LÁSZLÓ RÉBER

Éva Janikovszky

AINA MINÄ

Kuvittanut László Réber

Tammi

Már megint

„Ha nálunk festés van, akkor apukám is mezítláb mászkál, és anyukám is négykézláb csúszkál a padlón, és ha véletlenül fellekötöm a vizesvödröt, akkor nem kiabálnak, hogy mit csináltál már megint, hanem azt mondják a Borinak, hogy látod, az öcséd legalább igyekszik segíteni.” Dani kacagtató monológját, amely ismét a saját családjáról szól, végig Réber László eredeti, ötletes rajzai kísérik.

Már óvodás vagyok

„Amikor Dani először ment óvodába, nagyon örült annak, hogy már óvodába mehet, csak még annak nem tudott eléggé örülni, hogy ott is kell maradni.” Később szerencsére felülkerekedik a kiscsoportosban is az óvodásöntudat – és ezzel elkezdődik az óvodai élet, a maga mindennapi kis történéseivel, örömeivel és szorongásaival. A számos külföldi kiadást is megélt könyvet Réber László derűs, színes illusztrációi egészítik ki.

Már iskolás vagyok

Micsoda boldogság és dicsőség az első iskolatáska! Dani is büszke örömmel indul iskolába, ahol a lelkesedése lohad ugyan, de érdeklődése nőttön-nő. A felnőttek kérdésére, hogy jó-e iskolába járni, Dani nem tud válaszolni. Van amikor jó, s van, amikor rossz. A játékosan megírt könyvet Réber László készített elragadó, színes grafikákat. A egyaránt kisiskolásoknak és szüleiknek ajánljuk.

Janikovszky Éva könyvei

felnőtteknek

Örülj, hogy fiú! Örülj, hogy lány!

Az író mindkét könyvében egy-egy anyuka beszél. Az Örülj, hogy fiú! mesélője biztosra veszi, hogy lánya születik, és elálmodozik róla, milyen kedves, aranyos, türelmes is tud lenni egy kislány. Az Örülj, hogy lány! anyukája pedig képzeletében már sportbajnoknak, rendíthetetlen férfinak látja megszületendő gyermekét – mert az csak természetes, hogy a pocakjában szunnyadó baba kisfiú! A kislányt váró anyukának fia születik, a kisfiút váró anyukának pedig lánya. És hogy el vannak-e keseredve? Csöppet sem! Janikovszky Éva sok humorral és kedvességgel megírt két könyvét olvasva minden szülő magára ismerhet, a gyerekek pedig ismételten rácsodálkozhatnak, milyen különösek is a felnőttek. A könyveket az író állandó alkotótársa, Réber László illusztrálta.

Felnőtteknek írtam

A kötet rendszerezve tárja az olvasó elé azokat az írásokat, amelyek az író tollából az évek során különböző újságokban megjelentek. Egyik írás a hetvenes évekből, egy másik a nyolcvanas évekből, egy harmadik a nyolcvanas-kilencvenes évek fordulójáról való, végül Janikovszky Éva elkalauzol bennünket a kilencvenes évekbe is. A finom humorú, helyenként kissé melankolikus, de végig derűt sugárzó könyvet – az író gyermekeknek szóló műveihez hasonlóan – Réber László illusztrálta.

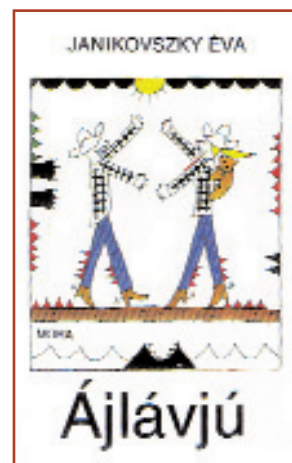

Mosolyogni tessék!

A rövid írásokat egybegyűjtő kötet címe arra biztat bennünket: mosolyogjunk. „Persze nem szüntelenül, nem reggeltől estig, de azért bujkáljon bennünk a mosoly – minden eshetőségre készen –, hogy bármikor felragyoghasson” – írja Janikovszky Éva. „Mert a mosoly, meggyőződésem szerint, mindig egy kis fényt hoz az életünkbe, meg a máséba is. Kicsike fényt, de sok kicsi, mint tudjuk, sokra megy.” Az író minden szava, mondata derűt sugároz, annak a bölcs embernek a derűjét, aki elfogadja és szereti embertársait. A könyvhöz Réber László készített illusztrációkat.

Ájlávjú!

A könyv az író mély bölcsességgel, derűvel megírt rövid történeteit foglalja össze. Két részből áll, az első rész olyan hétköznapi élethelyzeteket vesz nagytító alá, amelyek bármelyikünkkel bármikor megeshetnek. A kötet második részében található írások részben az ős beköszöntével és a karácsonyi készülődéssel, részben a 2000. évvel kapcsolatos tömeghisztériával foglalkoznak. A grafikákat az író alkotótársa, Réber László készítette.

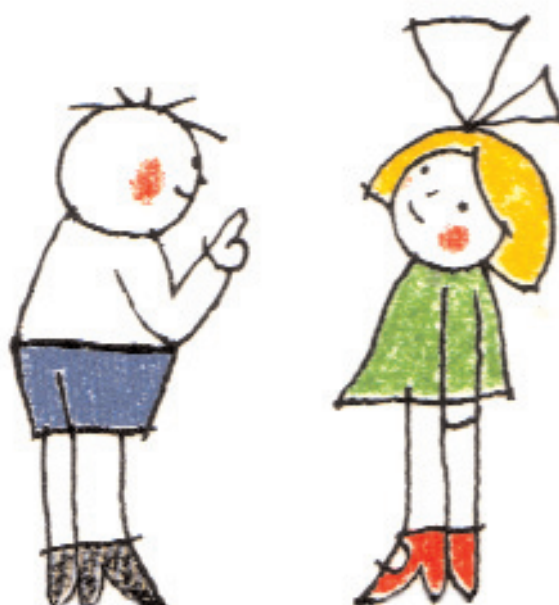
De szép ez az élet!

„A fenti megállapításnak, amit – szíves beleegyezésével – ötéves unokámtól, Verustól vettem kölcsön, az ő hangszerelésében egyértelműen lelkes, ujjongó csengése volt. Ám, mint tudjuk, ugyanez a kijelentés más hanglajttal talán gyakrabban hangzik el, elsősorban a felnőttek, a nyugdíjas korúak ajkáról, s így éppen ellenkező értelmet nyer. Úgy lefelé konyul. Hogy kinek van igaza? Szerintem mindkét nézet jogos, az élet ugyanis hol derűs, hol meg borús. S korunk előrehaladtával az utóbbi néha túlsúlyba jut.” A könyvben szereplő rövid, többnyire melankolikus írásokat Réber László illusztrálta, aki ezúttal utoljára volt Janikovszky Éva alkotótársa. A grafikus a könyv kiadásának évében elhunyt.

Ráadás

Az író utolsó könyve ismét olyan válogatás, amely korábban, felnőtteknek írt műveiből készült. A megszokott derűvel és bölcsességgel megírt rövid írások sok mindenre ráébresztik olvasóikat. Többek között arra, hogy „a szeretet hétköznapijai” csodálatosabbak a flancos ünnepnapoknál, hogy akármilyen okosak is vagyunk, „Van még mit tanulni”. De szó esik arról is, milyen „Az ideális női táská”, illetve milyen a „Kis kórházi illetan – alulnézetből”. Janikovszky Éva kedves, nyugodt, türelmes. Csak nagyon ritkán ragadják el a megszokottnál hevesebb indulatok, de írásaiba akkor is igyekszik könnyed hangokat csempészni.

MÓRA
k ö n y v k i a d ó

Móra Könyvkiadó Rt.1134 Budapest,Váci út 19.
Levélcím: 1392 Budapest, Pf. 277
Telefon: (36) 1 320-4740 Fax: (36) 1 320-5382
e-mail: mora@mora.hu
Felelős kiadó: dr. Cs. Tóth János vezérigazgató

www.mora.hu

